

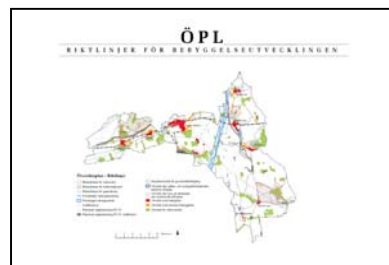
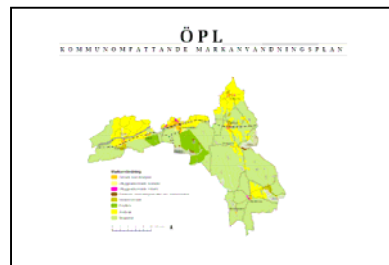

ÖPL

HALLSBERGS KOMMUN 2006 - 2020

Ö P L

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

0.	BAKGRUND	3
1.	VÅR GEMENSAMMA FRAMTID Det är strategiskt viktigt för Hallsbergs kommun att aktivt studera hur de globala, europeiska och de nationella framtidsbilderna ser ut och vad dessa innebär för kommunen.	6
2.	KOMMUNOMFATTANDE MARKANVÄNDNINGSPLAN Översiktsplanens primära syfte är att redovisa de gemensamma (allmänna) intressen som skall vara utgångspunkt för beslut om markanvändningen och utvecklingen inom vår kommun. I detta kapitel redovisas: Markanvändningsplan, sid 14; Vattenplanering, sid 36; Miljö- och Hälsoskydd i samhällsplaneringen, sid 39; Mellankommunala intressen, sid 45 samt Riksintressen, sid 46.	14
3.	FÖRDEJUPNING AV ÖVERSIKTSPLANEN Inom vissa områden erfordras att den kommunomfattande översiktsplanen fördjupas (detaljeras) för att den skall kunna tjäna som underlag för beslut om markanvändning. Hallsbergs kommun redovisar fördjupad översiktsplan för de åtta samhällena som finns inom kommunen: Hallsbergs tätort, sid 49; Vretstorp, sid 55; Östansjö, sid 60; Sköllersta, sid 65, Pålsboda, sid 70; Svennevad, sid 75; Hjortkvarn, sid 80 samt Björnhammar, sid 85.	49
4.	RIKTLINJER FÖR BEBYGGELSEUTVECKLINGEN Översiktsplanen skall också tjäna syftet att redovisas hur avvägningen mellan allmänna och enskilda intressen sker vid prövning inför beslut om bygglov, marklov och förhandsbesked mm. I detta kapitel redovisas de prövningsgrunder som gäller inom skilda geografiska områden där motstående och kända intressen har beskrivits i kommunens översiktsplan.	89

Översiktsplanen (ÖPL) skapar handlingsberedskap

Landets kommuner har genom plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB) fått ansvaret för att upprätthålla och förbättra kvalitén i bebyggelse och miljö. För att kunna ta sitt ansvar behöver kommunen handlingsberedskap för de beslutstillfällen då olika intressen skall vägas mot varandra.

Handlingsberedskap skaffar sig kommunen genom översiktlig planering.

Enligt plan- och bygglagen skall varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen (ÖPL) skall i stort ange hur mark- och vattenområdena är avsedda att användas och hur bebyggelseutvecklingen bör ske. Översiktsplanen blir vägledande för samhällets beslut om användning av mark- och vattenområden. Sådana beslut fattas vid:

-kommunens beslut om planläggning och andra åtgärder för att säkerställa översiktsplanens syfte.

-kommunens och överprövande myndigheters tillståndsprövning enligt plan- och bygglagen (PBL) utanför områden med detaljplan.

-andra myndigheters tillståndsprövning enligt vissa speciallagar vid tillämpning av miljöbalken (MB).

Myndigheterna skall i varje enskilt ärende väga de allmänna intressena mot enskilda intressen. Översiktsplanen i sig är inte bindande för myndigheter och enskilda.

Översiktsplanen är ett redskap i kommunens utvecklingsplanering.

Plan- och bygglagen ger kommunerna stor frihet att utveckla det materiella innehållet i översiktsplanen. För att kunna bedöma om utvecklingen är lämplig från allmän synpunkt erfordras en helhetssyn på användningen av mark och vatten och på bebyggelsefrågorna i kommunen, där sambanden mellan utvecklingen i kommunens olika delar, i tätorterna och på landsbygden, beaktas.

Kommunen bör lägga övergripande sociala, ekologiska och samhällsekonomiska aspekter till grund för planens utformning och väga dessa mot varandra på ett sätt som främjar en långsiktig god hushållning. Både bevarande- och förändringsintressen skall beaktas. Översiktsplanen måste därför grundas på breda kunskaper om samhällsbyggnad och naturresursfrågor och samordnas med andra övergripande program och planer inom kommunen såsom program för bostadsförsörjning, utbildning, miljövård, barntillsyn, äldreomsorg och social omvårdnad. Likaså är det viktigt att de kommunala ambitionerna när det gäller markpolitik, energihushållning, varuförsörjning och trafikförsörjning får genomslag i den fysiska översiktsplanen.

Översiktsplanen blir därmed ett av de främsta kommunalpolitiska instrumenten för samordning av den kommunala utvecklingsplaneringen. Översiktsplanen blir ej föremål för någon statlig prövning. Dock skall länsstyrelsen avge

granskningsyttrande vilket skall fogas till planen. Frågor som berör riksintressen, mellankommunala frågor och frågor som rör hälsa och säkerhet skall särskilt uppmärksammas av länsstyrelsen.

Översiktsplanen skall hållas aktuell.

Översiktsplanen skall hållas aktuell. Därmed ställs ett krav på att kommunen skall utveckla formerna för en kontinuerlig planeringsprocess där revidering av planen blir ett återkommande inslag.

Plan- och bygglagen föreskriver att kommunfullmäktige minst en gång under mandattiden skall ta ställning till översiktsplanens aktualitet.

Översiktsplanen skall redovisa riksintressen enligt 3 eller 4 kap miljöbalken

I översiktsplanen lämnas en redogörelse för hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressen som bl. a. länsstyrelsen har lämnat information om.

Hur planen utarbetas

Översiktsplanen för Hallsbergs kommun utarbetas under ledning av kommunstyrelsen i Hallsbergs kommun. Nu föreliggande förslag till översiktsplan utgör en revidering av den översiktsplan som kommunfullmäktige antog i december 1993 och som aktualitetsförklarades under 1997.

Kommunkansliet ansvarar under kommunstyrelsen för planens upprättande.

De kommunala förvaltningarna och övriga intressegrupper medverkar i planarbetet.

Omfattande samråd före beslut

Samråd med länsstyrelsen och övriga länsorgan sker under hand och vid de formella samråd som sker med länsstyrelsen m.fl. enligt PBL.

BAKGRUND

Kommuninvånare och olika intressegrupper inbjuds på motsvarande sätt att enligt PBL delta i processen och att lämna synpunkter på översiktsplanen.

Lokala utvecklingsgrupper (byalag) har på kommunens initiativ bildats i de olika kommundelarna. Dessa inbjuds särskilt att delta med synpunkter på förslaget till översiktsplan.

Kommundelsvisa informationsmöten anordnas.

Innan planen kan antas av kommunfullmäktige skall den hållas utställd under minst två månader.

I samband med planarbetet samlas det underlag som har använts i ett "planeringsbibliotek". Här finns t.ex. statistik, olika verksamhetsplaner, fysiska planer, planeringsunderlag för skilda sektorer som miljövård, naturvård, vägplanering, kulturvård, energi- och kraftförsörjning samt vattenplanering. Materialet hålls tillgängligt för den som vill fördjupa sig inom ett specifikt område.

Vår omvärld

I kapitlet "Vår gemensamma framtid" redovisas viktiga utgångspunkter för kommunens mer långsiktliga utveckling.

Det är värdefullt att ha kännedom om de tankar på förändring som omvärlden, inte minst genom FN, ställer på vårt samhälle. Det är också intressant att ha kännedom om hur andra myndigheter och organisationer ser på framtidsfrågorna.

Med denna information som grund kan vi analysera vilka styrkor och svagheter Hallsbergs kommun har i jämförelse med omvärlden. Vilka av dessa framtidsbilder stärker kommunens utveckling?

Vår närmiljö

Fördjupade översiktsplaner i 8 tätorter

Utöver den kommunomfattande och obligatoriska översiktsplanen redovisas också fördjupningar av översiktsplanen (FÖP) för samtliga åtta "tätorter".

I de fördjupade översiktsplanerna för tätorterna Hallsberg, Vretstorp, Östansjö, Sköllersta, Pålsboda, Svennevad, Hjortkvarn och Björnhammar, redovisas de visioner kommunfullmäktige har för dessa orters utveckling.

En viktig handling i den fördjupade översiktsplanen (FÖP) är den karta som visar hur respektive ort föreslås utvecklas i avseende på bostäder, rekreationsområden, arbetsplatser och kommunikationer.

Ytterligare handlingar

I arbetet med översiktsplanen har använts handlingar som upprättats i enlighet med åtgärdsprogrammet från år 1993.

1. Värdefulla kulturmiljöer i Hallsbergs kommun
2. Värdefulla naturmiljöer i Hallsbergs kommun (samrådshandling)
3. Värdefulla bebyggelsemiljöer i Hallsbergs tätort
4. Trafikplan Hallsberg, Framtagen med trafiknätsanalys enligt "Lugna Gatan"

Länsstyrelsen har tillhandahållit underlag för kommunens redovisning av riksintressen.

Hans Lindberg
stadsarkitekt

ÖPL

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

Översiktsplanens syfte är att redovisa de gemensamma (allmänna) intressena som skall vara utgångspunkt för beslut om markanvändningen och utvecklingen inom vår kommun. På tröskeln till 2000-talet står det klart att de globala perspektiven på framtiden i allt större utsträckning kommer att påverka också vår närmiljö och våra möjligheter till utveckling på ett lokalt plan. Sveriges inställning är att FN:s roll skall stärkas. Vi är medlemmar i EU. Inom regeringen och dess departement analyseras och beskrivs kontinuerligt visioner om Sveriges framtid.

Det är strategiskt viktigt för kommunen att mer aktivt analysera hur de globala, europeiska och de nationella framtidsbilderna ser ut och vad dessa innebär för Hallsbergs kommun.

FN's INITIATIV PÅ GLOBAL NIVÅ

Med inriktning mot miljö- och utveckling har FN presenterat "Brundtlandrapporten" och genomfört tre världskonferenser.

1972 Stockholmskonferensen
 1988 Brundtlandsrapporten
 1993 Rio-konferensen
 2002 Johannesburgskonferensen

Här följer en kortare beskrivning av dessa konferenser och hur dessa påverkar vår framtid.

Stockholmskonferensen, 1972

Miljö kom hastigt upp på FN:s agenda i slutet av 1960-talet. Efter ett förslag från Sverige beslutade

FN:s generalförsamling att miljöförstörelsen skulle tillägnas en "handlingsinriktad" konferens och 1972 var det dags för FN:s första miljökonferens. Under tio dagar i juni samlades internationella delegater från 113 länder i Stockholm för att diskutera sex huvudfrågor:

Bebyggelse och boendemiljö
 Utnyttjande av naturresurser
 Identifiering och kontroll av föroreningar
 Sociala, kulturella, utbildnings- och informationsaspekter av miljöproblem
 Utveckling och miljövard
 Konsekvenser av eventuella åtgärder mot miljöförstörelse

Konferensen fungerade som ett startskott för FN:s arbete för miljöskydd, men den ledde inte till någon konkret handlingsplan. Parterna enades dock om att den 5 juni skulle bli Världsmiljödagen, en dag då aktuella miljöfrågor uppmärksammas. Efter en rekommendation av konferensen upprättade generalförsamlingen FN:s miljöprogram (United Nations Environment Programme), UNEP. Verksamheten är till för att inspirera, informera och underlätta för länder och organisationer att jobba för en förbättrad livskvalitet utan att skada miljön.

Vår gemensamma framtid, 1988 "Brundtlandrapporten"

Världskommissionen för miljö- och utveckling tillsattes av FN:s generalförsamling hösten 1983. Kommissionens uppgift var att söka vägar att bryta de nuvarande mönstren och negativa trenderna beträffande miljö-, natur-, resurs-, och

utvecklingsproblemen i världen. Härigenom ville FN få till stånd en förnyad vitalisering av det internationella samarbetet och förnyade åtaganden från världssamfundet - regeringar, internationella organisationer, industri, ideella organisationer och enskilda.

Till kommissionens ordförande utsågs Gro Harlem Brundtland (fd. statsminister i Norge). Vid sitt konstituerande möte valde kommissionen att analysera och beskriva åtta nyckelområden:

- Perspektiv på befolkning, miljö och hållbar utveckling;
- Energi, miljö och utveckling;
- Tryggad livsmedelsförsörjning, jordbruk, skogsbruk, miljö och utveckling;
- Bosättning, miljö och utveckling;
- Internationella ekonomiska förhållanden, miljö och utveckling;
- System för att underbygga beslut rörande miljöförvaltning;
- Internationellt samarbete.

Kommissionen beslutade att arbeta med dessa frågor utifrån ett tidsperspektiv som sträckte sig fram till år 2000 och därefter samt mot bakgrund av de gemensamma källorna till problemen, dvs. politiken inom områden som ekonomi, sociala förhållanden och övrig sektorspolitik.

Ur ordförandens förord kan följande citat hämtas:
 "1960-talet var en tid av optimism om framsteg då det fanns större hopp om en skön ny värld och om progressiva internationella idéer. Kolonier med tillgång till naturresurser inom sina gränser blev självständiga nationer. Man tycktes på allvar följa samarbetets och den jämlika fördelningens ideal. Paradoxalt nog innebar 1970-talet att man långsamt gled in i reaktionära och isolationistiska stämningar

---

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

---

trots att en serie FN-konferenser inger hopp om ett vidgat samarbete om stora problem.

Efter 15 år av stillastående eller t o m försämringar i det globala samarbetet (tror jag) att tiden är mogen för större förväntningar, för att uppställa gemensamma mål att arbeta tillsammans mot och för ökad politisk vilja att se till vår gemensamma framtid. 1980-talet karaktäriseras av minskat social ansvar. Vetenskapsmännen pekar på brådskande mer komplexa problem av avgörande betydelse för vår överlevnad: en jord som sakta värms upp, hot mot jordens ozonlager och öknar som sprider sig över jordbruksmarken.

Trots att man officiellt från alla håll uttrycker hopp finns det inga trender man kan peka på idag, ingen politik och inga program, som ger några verkliga förhoppningar om att minska den växande klyftan mellan rika och fattiga länder.

Många kritiska överlevnadsfrågor hänger samman med ojämn utveckling, fattigdom och befolkningstillväxt. De ställer alla stora krav på jordens markområden, vatten, skogar och andra naturresurser inte minst i utvecklingsländerna. Dessa påfrestningar har en omfattning som tidigare inte förekommit i historien. Den nedåtgående spiralen av fattigdom och miljöförstörelse innebär förlorade arbetstillfällen och resurser, särskilt ifråga om mänskliga resurser. Dessa samband mellan fattigdom, ojämlikhet och miljöförstörelse utgör ett viktigt område i våra analyser och rekommendationer. Vad som erfordras är en ny tidsålder med ekonomisk tillväxt - en stark tillväxt som är socialt och ekologiskt hållbar.

Under den tid som kommissionen arbetade inträffade tragedier som tex. hungerkatastrofen i Afrika, utsläppet av bekämpningsmedel i Bhopal i Indien och kärnkraftskatastrofen vid Tjernobyl i Sovjetunionen vilka alla tycktes bekräfta de allvarliga spådomarna

om mänsklighetens framtid som blev allt vanligare under mitten av 1980- talet. Vid de offentliga utfrågningar som vi höll på fem kontinenter lyssnade vi också till offren för mera kroniska omfattande katastrofer: skuldskrisen, stagnerande bistånd till investeringar i utvecklingsländerna, fallande råvarupriser och minskade per capitainkomster. Vi övertygades om att stora förändringar behövs både i fråga om attityder och beträffande hur våra samhällen är organiserade."

Efter tre år av gemensamt arbete, resor, lyssnande och diskussioner lägger kommissionen fram en enhällig rapport.

"Kommissionen har lyssnat till människor från alla samhällsklasser. Det är till dessa människor - till alla jordens folk - som kommissionen riktar sig. Vi vänder oss till människorna direkt liksom till de institutioner som de har byggt upp.

Kommissionen riktar sig till regeringarna, dels direkt, dels genom dessas olika myndigheter och ministerier. De samlade regeringarna, i form av Förenta nationernas generalförsamling, är huvudmottagaren för denna rapport. Kommissionen riktar sig också till det privata näringslivet allt ifrån enmansföretaget till det stora multinationella bolaget med en total ekonomisk omsättning större än många enskilda länders och med möjligheter att få till stånd långtgående förändringar och förbättringar.

Men först och främst vänder sig vårt budskap till människorna, vars välbefinnande är det slutliga målet för all miljö och utvecklingspolitik. Kommissionen riktar sig särskilt till de unga. Världens lärare kommer att ha en viktig roll när det gäller att rikta uppmärksamheten på denna rapport.

Om vi inte lyckas få fram vårt brådskande budskap till dagens föräldrar och beslutsfattare riskerar vi att undergräva våra barns grundläggande rätt till en hälsosam och livsberikande miljö. Om vi inte kan

översätta våra ord till ett språk som kan nå både gamla och unga sinnen och hjärtan kommer vi inte att kunna genomföra de omfattande sociala förändringar som behövs för att rätta till den nuvarande utvecklingen."

Världskommissionen för miljö- och utveckling publicerade sin rapport under 1987 varefter den diskuterades av FN:s generalförsamlings 42:a session hösten 1987.

Här följer ett kortare referat och ett urval av kommissionens slutsatser och rekommendationer.

I FRÅN EN JORD TILL EN VÄRLD.

Framgångar och misslyckanden. Klyftan mellan fattiga och rika länder ökar i stället för att minska och det finns föga hopp om att denna utveckling skall vända om nuvarande trender får fortsätta och existerande samhällsordning bevaras.

Det finns också trender på miljöområdet som hotar att i grunden ändra vår planet, som hotar många av dess arter inklusive människan. Varje år omvandlas 6 miljoner hektar produktiva torrmarker till värdelös öken. På tre årtionden motsvarar detta en yta lika stor som hela Saudiarabien. Mer än 11 miljoner hektar skog skövlas varje år, vilket på trettio år motsvarar hela Indiens yta. En stor del av denna skogsmark förvandlas till lågvärdig jordbruksmark, som inte ens kan försörja de bönder som brukar den. I Europa dödar luftföroreningarna och det sura nedfallet skogar och sjöar och skadar ländernas kulturella och arkitektoniska arv. Det sura nedfallet kan redan ha skadat stora markområden så allvarligt att de inte går att återställa. Förbränningen av fossila bränslen medför utsläpp av koldioxid i atmosfären, något som leder till en gradvis uppvärmning av jorden. Denna "växthuseffekt" kan i början av nästa århundrade ha lett till en ökning av medeltemperaturen på jorden,

---

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

---

som är tillräckligt stor för att leda till förändringar i de olika jordbruksområdenas utbredning, att höja havsytans nivå och därmed översvämma städer i kustområden samt att störa ekonomin i olika länder. Andra gaser från industriell verksamhet hotar att bryta ned jordens skyddande ozonskikt i en sådan omfattning att antalet cancerfall bland människor och djur skulle öka drastiskt och oceanernas näringskedjor störas. Industri och jordbruk släpper ut giftiga ämnen, som kommer in i människans näringskedja och tränger ned i grundvattnet utom räckhåll för reningsåtgärder.

De inbördes sammanhängande kriserna.

De globala kriserna, miljökrisen, utvecklingskrisen, energikrisen är alla en och samma sak.

Jorden genomgår en period av dramatisk tillväxt och grundläggande förändringar. Vår värld med 5 miljarder invånare måste inom en begränsad miljö ge plats för ytterligare en värld. Befolkningen kan, enligt FN-uppskattningar, komma att stabiliseras på en nivå mellan 8 och 14 miljarder någon gång under nästa århundrade. Mer än 90 procent av ökningen kommer att äga rum i de fattigaste länderna och av denna tillväxt kommer 90 procent att ske i redan till bristningsgränsen befolkade städer.

En hållbar utveckling.

Begreppet en hållbar utveckling innefattar en utveckling vars gränser sätts av dagens teknologi och samhällsorganisation, av naturresurser och av biosfärens förmåga att tåla effekterna. Utvecklingen skall motverka fattigdom och medverka till en utveckling mot större demokrati. En hållbar global utveckling kan endast komma till stånd om befolkningens storlek och tillväxt är i balans med förändringarna av ekosystemets produktionsförmåga.

De institutionella bristerna.

En hållbar utveckling och det förhållandet att de globala miljö- och utvecklingsbehoven hänger så intimt samman, ställer de institutioner, nationella och internationella, som skapades med smala intressen och sektoriserade behov som grund, inför problem. Regeringarnas svar på de snabba och stora globala förändringarna har i allmänhet präglats av en tveksamhet att erkänna deras egna behov av att förändras. De centrala ekonomi- och sektorsministeriernas direktiv är oftast för snäva varför ansvaret för helheten, miljön måste breddas och miljömyndigheten ges större makt att ta itu med effekterna av en ohållbar utveckling.

Förmågan att förutse och förebygga skador på miljön kräver att den ekologiska konsekvensen av en viss politik beaktas på samma gång som sektoriella frågor rörande ekonomi, handel, energi och jordbruk samt i samma nationella och internationella institutioner.

2 POLITIKENS INRIKTNING

Över halva jordens befolkning kommer redan vid sekelskiftet att bo i städer. Städer som inte har infrastruktur att ta hand om de miljöproblem som uppkommer. Regeringarna uppmanas att upprätta handlingsprogram för att styra stadstillväxten. Stad och landsbygd måste bli bättre integrerade med varandra.

3 INTERNATIONELLT SAMARBETE OCH INSTITUTIONELLA REFORMER

Förslag läggs rörande den internationella ekonomin, förvaltning av globala resurser och ekosystem vi alla delar tex. oceaner, yttre rymden och Antarktis.

Hotet om kärnvapenkrig är det största hotet mot en "hållbar utveckling"

4 ETT UPPROP TILL HANDLING

Medlemmarna i världskommissionen för miljö- och utveckling kom från 21 länder. De är eniga i sin övertygelse om att säkerhet, välstånd, ja själva vår planets överlevnad är beroende av att de rekommendationer till förändringar som lagts fram genomförs nu!

Rio-konferensen, 1992

FN:s konferens om miljö och utveckling
Rio de Janeiro, 1992

Tanken var att en andra miljökonferens, Stockholm 2, skulle anordnas för att följa upp den första, men den blev aldrig av. Först 20 år senare, 1992, var det dags för FN:s andra miljökonferens (United Nations Conference on Environment and Development), UNCED, i Rio de Janeiro. Parallellt hölls återigen ett NGO-event där 10 000 människor möttes på seminarier, föreläsningar och workshops i den tillfälliga Flamingoparken och kringliggande områden längs Rios kust.

Rio-Konferensen lade grunden till ett internationellt samarbete för en miljömässigt hållbar utveckling utifrån ett antal gemensamma mål. Fler än hundra stats- och regeringschefer enades om ett gemensamt handlingsprogram för miljö och hållbar utveckling kallat Agenda 21, en dagordning för det 21:a århundradet. Programmet omfattar bland annat fattigdomsbekämpning, klimatfrågor, medborgar-engagemang och utbildning och forskning.

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

Alla länder enades på nytt om att avsätta 0,7 procent av sin BNP (bruttonationalprodukt) i bistånd. Ingen gav dock konkreta löften om pengar till miljön och någon tidsplan sattes inte. I dag ger nästan alla världens länder mindre i bistånd. Sverige är ett av fem länder som uppfyller nivån. USA och Japan ligger fortfarande i botten på procentlistan även om de ger mest pengar.

För att följa upp Agenda 21 och andra beslut som deltagarna i Rio fattade bestämde generalförsamlingen senare under året att en särskild kommission skulle bildas. Kommissionen för hållbar utveckling (Commission on sustainable development), CSD, ordnar varje år ett möte i New York med fokus på aktuella miljöfrågor.

Till stor del har många länder misslyckats med att genomföra punkterna i Agenda 21. De flesta svenska kommuner har lokala Agenda 21-planer, men meningarna går isär om verksamheten är lyckad eller inte.

Utöver handlingsplanen antog Riokonferensens deltagare en deklaration och två konventioner:

Rio-deklarationen – 27 grundläggande principer gällande människors och nationers rättigheter och skyldigheter för att säkra vår framtid

Klimatkonventionen – 153 länder undertecknade om att minska utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser

Konventionen om biologisk mångfald – 153 länder undertecknade konventionen för att främja ”variationsrikedom bland organismer”

Millennietoppmötet i FN:s högkvarter, New York, september 2000

På Millennietoppmötet i FN:s högkvarter i New York i september 2000 enades världens regeringar om ett antal tidsbundna gemensamma mål inför framtiden. Man lovade att bekämpa fattigdom, svält, sjukdomar, analfabetism, miljöförstöring och diskriminering av kvinnor. Målen skrevs in i Millenniedeklarationen. Man kom överens om att arbeta för utveckling och enades om åtta mätbara mål för utveckling. Dessa åtta särskilda mål kallas Millennietoppmötets utvecklingsmål.

Idag är Millenniemålen i centrum för utvecklingsarbetet runt om i världen. För första gången finns en gemensam agenda för den globala utvecklingen.

En av skillnaderna mot tidigare globala målsättningar, är den systematiska uppföljningen. Varje år ska FN:s generalsekreterare lämna en rapport på utvecklingen mot målen till FN:s generalförsamling. Alla länder ska dessutom mäta och rapportera hur landet utvecklas mot de åtta målen i så kallade Millenniemålsrapporter.

Konferensen i Johannesburg, 2002

Världstoppmötet om hållbar utveckling, som hölls i Johannesburg 2002, var ett annorlunda toppmöte där man satte fokus på att genomföra specifika mål. 22 000 människor deltog i konferensen och de parallella NGO-aktiviteterna. FN-konferensen besöktes av fler än hundra stats- och regeringschefer. Generalförsamlingen, som beslutat om toppmötet, ville denna gång se handling och resultat, inte bara skapa debatt. Nytt för konferensen var att få till stånd effektivt samarbete mellan länder, näringsliv och icke-statliga organisationer, så kallade ”partnerships”.

Delegaterna behandlade sex fokusområden:

1. Vatten och sanitet

I dag saknar över en miljard människor rent dricksvatten och två miljarder saknar sanitetsmöjligheter. Konferensdeltagarna påvisade hur viktigt det är med tillgång till rent dricksvatten och sanitet för att få till stånd ett fungerande miljöskydd. Utöver Millenniemålet att till 2015 halvera andelen människor som saknar rent dricksvatten bestämde man att målet även ska vara att halvera andelen människor som saknar tillgång till grundläggande sanitet.

2. Energi

Två miljarder människor i världen saknar tillgång till elektricitet. De närvarande i Johannesburg beslutade därför att öka tillgången till modern energi och förnyelsebara energikällor. UNEP lanserade ett globalt nätverk för att främja forskning om renare energikällor för en hållbar utveckling. Totalt anmäldes 32 partnerships till FN med en sammanlagd

---

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

---

budget på 26 miljoner dollar för att investera i olika projekt på energiområdet.

3. Hälsa

De två Millenniemålen att minska barna- och mödradödligheten till 2015 bekräftades. Tidigare mål att minska antalet hiv-smittade och spridningen av sjukdomar som malaria och tuberkulos bekräftades också på nytt. Nya mål som sattes var att användning och produktion av kemikalier ska begränsas till 2020 så att varken människa eller miljö skadas, samarbetet mot ökade luftföroreningar ska stärkas och senast 2010 ska utvecklingsländer få tillgång till miljövänliga alternativa kemikalier som inte bryter ner ozonskiktet.

4. Jordbruk

De flesta av jordens fattigaste människor lever av att bruka dåliga jordar. Därför var ett av Toppmötets stora fokusområden att förbättra jordbrukets produktivitet runt om i världen. Globala miljöfonden (GEF) ska bidra med ekonomiskt stöd så att bland annat ökenkonventionen kan implementeras. Strategier för att motverka brist på mat i Afrika ska presenteras senast 2005.

5. Biologisk mångfald och bevarandet av ekosystem

För att stoppa den nuvarande trenden med minskad biologisk mångfald och nedbrytning av fungerande ekosystem beslutade delegaterna om en rad åtgärder. Bland annat ska länderna aktivt motarbeta olaglig skogsskövling, bilda ett nätverk av marina skyddsområden senast 2012, försöka stoppa den snabba minskningen av artvariation senast 2010 och se till att världens fiskbestånd återhämtar sig senast 2015 samt stoppa illegalt fiske senast 2004.

6. Finans, handel och globalisering

Globala ekonomiska system, regler och marknader ska främja en hållbar utveckling. Deltagarna enades om att tillgång till marknader för hela världens befolkning är nyckeln till utveckling. Länderna lovade att stödja ett borttagande av alla former av exportsubventioner inklusive jordbrukssubventioner. Afrika ska få extra stöd för att kontinentens utveckling ska ta fart. Ett tio-årigt program för att få till stånd ett hållbart konsumtions- och produktionsmönster ska presenteras och en global solidaritetsfond för att motverka fattigdom ska inrättas.

Kyoto- protokollet, 1997 - 2004

Efter RIO-mötet fördes intensiva förhandlingar om ett till protokoll till konventionen med bindande åtaganden. Detta protokoll kunde undertecknas i Kyoto i Japan 1997 och kallas därför Kyotoprotokollet.

Sammanlagt innebär protokollet en minskning av utsläppen i I-länderna med 5,2% till år 2008-2012 från 1990 års nivå. Genom att ryska duman år 2004 beslutat att skriva under protokollet tycks det vara klart att det kommer att träda i kraft.

MEDLEMSKAPET I EU, 1995

Sverige är medlem i EU sedan 1995. Vägen till medlemskap inleddes den 1 juli 1991 då den svenska regeringen lämnade in en ansökan om medlemskap i dåvarande EG. Medlemskapsförhandlingarna inleddes i februari 1993. I november 1994 höll en folkomröstning om EU-medlemskapet. Resultatet

blev ett ja till medlemskap, och den 1 januari 1995 blev Sverige medlem i EU.

Förutsättningarna för Sveriges medlemskap regleras i det anslutningsavtal som förhandlades fram mellan Sverige och de tidigare medlemsländerna i EU. Anslutningsavtalet godkändes av Sveriges riksdag efter att svenska folkets sagt ja i folkomröstningen. Avtalet innehåller bland annat bestämmelser om hur EU:s institutioner ska anpassas för att bereda plats åt svenska representanter, och om de olika övergångsregler som ska gälla för tillämpningen av EU:s lagar i Sverige.

Medlemskapet i EU har även krävt ändringar av vissa svenska grundlagar. Ändringarna innebar bland annat att riksdagen fick möjlighet att överlämna beslutanderätt till EG, vilket också gjordes i och med EU-inträdet. Grundlagarna har ändrats fler gånger med anledning av EU-medlemskapet, till exempel rörande Riksbankens ställning och riksdagens möjlighet att överlämna beslutanderätt till hela EU.

Utöver folkomröstningen om EU-medlemskap 1994 hölls det 2003 en folkomröstning om deltagande i EU:s valutaunion. Resultatet blev att Sverige inte ska införa euron som valuta.

Hur EU:s lagar och regler påverkar Sverige beror på vilken typ av regel det är frågan om. Här följer en översiktlig genomgång av de viktigaste.

EG-rätten

EG-domstolen har slagit fast den så kallade principen om EG-rättens företräde. Den innebär att de lagar som antas inom EG, EU:s första pelare, har företräde framför nationell lag. Om en nationell lag strider mot

---

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

---

gällande EG-rätt så ska den nationella lagen inte tillämpas.

Förordningar

Förordningar gäller direkt och exakt som de är skrivna i hela EU. Så fort en förordning har trätt i kraft gäller den därmed som lag i Sverige. Det innebär till exempel att enskilda kan åberopa gällande förordningar i svensk domstol.

Direktiv

Ett direktiv ställer upp vissa krav som den nationella lagstiftningen ska följa, men lämnar till medlemsländerna att utforma regleringarna i detalj. Ett gällande direktiv måste därför genomföras nationellt. Detta ska göras inom den tidsfrist som anges i direktivet.

Vattendirektivet utgör ett av de direktiv som redan påverkar länens och kommunernas arbete med vattenvård.

NATIONELLA INITIATIV FÖR MILJÖ OCH UTVECKLING

En god livsmiljö, 1990

På det nationella planet har regeringen i proposition 1990/91:90 En god livsmiljö, föreslagit åtgärder i enlighet med Världskommissionens rapport, ”Brundtlandsrapporten”.

Regeringens förslag till åtgärder i Sverige under 1990-talet sammanfattades i ett 10-punktsprogram.

Bland annat beslutades att det internationella miljöarbetet skulle stärkas, ekonomiska styrmedel skulle införas, våra miljölagar skulle skärpas, utsläpp från industrien skulle reduceras till ofarliga nivåer mm. Det slogs fast att det var en angelägen kommunal uppgift att successivt beskriva och utveckla de lokala miljökonsekvenserna av beslut inom miljöområdet.

Agenda 21

Kommunernas arbete med att upprätta lokala agendor för 2000-talets miljöarbete var ett direkt resultat av konferenser som genomfördes i FN's regi. De handlingsprogram som avsågs bli upprättade benämndes Agenda 2001.

Resultaten av kommunernas arbete har varierat starkt i landet. I Hallsbergs kommun återstår arbetet med att upprätta ett handlingsprogram som blir möjligt att anta av kommunfullmäktige.

Ny miljölag, Miljöbalken, 1998

Miljöbalken är Sveriges första samlade miljölagstiftning, är vårt främsta juridiska redskap för att uppnå miljömålen. Samtidigt är målen vägledande för hur miljöbalken ska tillämpas. På en del områden finns juridiskt bindande miljö kvalitetsnormer som i detalj anger lägsta godtagbara miljö kvalitet och som därmed ger en extra möjlighet att reglera vissa verksamheter.

De nationella miljömålen, 1999

Riksdagen fastställde den 1 april 1999 Sveriges 15 nationella miljö kvalitetsmål. Vid olika tillfällen 2001-2002 fattade riksdagen beslut om 69 delmål. Ytterligare ett par delmål har tillkommit sedan dess.

Riksdagen har också antagit tre åtgärdsstrategier för att nå miljömålen.

De femton nationella *miljö kvalitetsmålen* ska leda oss in i framtiden. Miljö kvalitetsmålen har vuxit fram ur ett framgångsrikt samarbete mellan förtroendevalda, myndigheter, näringsliv och miljöorganisationer. Sveriges riksdag har antagit dem i enighet.

Målen är en kompass för allt miljöarbete, på alla nivåer, i Sverige och i vårt arbete i EU och internationellt.

Det betyder att alla viktiga åtgärder skall vara genomförda till år 2020. (2050 då det gäller klimatmålet.)

Ett ekologiskt hållbart Sverige 2020

Arbetet med de femton miljö kvalitetsmålen vilar på fem grundläggande värden. En ekologiskt hållbar utveckling ska främja människors hälsa, värna biologisk mångfald och andra naturvärden, ta tillvara de kulturhistoriska värdena, bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga, trygga en god hushållning med naturresurserna.

Gemensamma mål för Sveriges miljöarbete

Alla de femton miljö kvalitetsmålen är allmänt formulerade. För att kunna omsättas i praktiken måste de preciseras med hjälp av mer konkreta mål. Detta är ett arbete som fortfarande pågår. Exempelvis fastställer riksdagen ett antal *deltmål* som i detalj kan ange vilka egenskaper en viss naturtyp bör ha, vilka enskilda föreningar eller andra problem som behöver åtgärdas och vilka riktlinjer som ska gälla för sådana åtgärder.

V Å R G E M E N S A M M A F R A M T I D , V I S I O N E R

Vidare utformas *sektorsmål* av de myndigheter, organisationer och företag som verkar inom en viss samhällssektor (till exempel transportsektorn, jordbruket eller industrin). Länsstyrelserna kan därtill fastställa *regionala mål*, medan kommunerna kan besluta om *lokala mål*. Under hösten år 2004 har länets förslag till miljömål varit föremål för remiss.

På det här sättet får myndigheter, företag och enskilda större möjligheter till aktiva insatser för att nå de femton miljökvalitetsmålen. Ansvaret för miljöarbetet flyttas ut i samhället på ett helt annat sätt än tidigare.

NATIONELLA FRAMTIDSSTUDIER

Regeringen och SCB studerar fortlöpande hur framtiden kan komma att gestalta sig. Ordet prognoser vill man undvika att använda. Framtidsbilderna syftar mer till att illustrera tänkbara utvecklingar.

Här redovisar två , Långtidsutredningen och Trender och prognoser.

Långtidsutredningen 2003/2004

Långtidsutredningen utarbetas av tjänstemän vid Finansdepartementet och har som syfte att utgöra ett underlag för den ekonomiska politiken. Långtidsutredningen bedömningar sträcker sig fram till år 2020.

”De långsiktiga bedömningarna tjänar inte som prognoser utan ska snarare ses som illustrationer av tänkbara utvecklingar av den svenska ekonomin utifrån ett antal antaganden om exempelvis den internationella utvecklingen och politikens inriktning.” (Långtidsutredningen 2003/2004, s 9)

”Långtidsutredningens huvudbetänkande fokuserar på välfärdssystemens, i synnerhet välfärdstjänsternas, finansiering. Även tjänsternas produktion och fördelning berörs. Utredningens utgångspunkt är att välfärdstjänsterna alltså ska vara väl utbyggda och bidra till omfördelning och till trygghet för medborgarna. I grunden handlar därför långtidsutredningen om hur välfärdssystemen ska kunna värnas och stärkas. Inriktningen är att skapa förutsättningar som gör att efterfrågan på välfärdssystemens tjänster ska kunna tillgodoses även i framtiden.” (Långtidsutredningen 2003/2004, s 11)
Utgiven: mars 2004

Ansvarsutredningen / Ansvarskommittén

En parlamentarisk kommitté tillsattes våren 2003 för att undersöka ”den nuvarande samhällsorganisationens” förutsättningar att klara de offentliga välfärdsåtagandena. I detta arbete studeras kommun- och regionindelning samt ansvarsfördelning mellan stat, kommun och landsting. Ett stort antal fristående utredningar har lagts fram i anslutning till kommitténs arbete. Ett delbetänkande redovisades under våren 2004. Utredningen skall vara klar i februari 2007.

Trender och prognoser med sikte på 2020

En beskrivning av befolkningen, utbildningen och arbetsmarknaden med sikte på år 2020

Trender och prognoser är utgiven av statistiska centralbyrån. Syftet med rapporten är att ge en översikt över den framtida befolkningsutvecklingen

och en belysning av aktuella utvecklingstendenser på utbildningsområdet och inom arbetsmarknaden.

”I första hand är det de långsiktiga tendenserna vi vill belysa. Våra beräkningar sträcker sig cirka 20 år framåt i tiden. För att ge läsaren ett perspektiv på dagsläget och på den framtida utvecklingen redovisar vi också återspeglar av ungefär samma längd som prognosperioden. Det centrala inslaget i rapporten utgörs av jämförelserna mellan framtida tillgång och efterfrågan på utbildade.”

Rapportens slutsats sammanfattas på följande sätt:

”Antalet personer i åldern 20–64 år kommer att öka under de närmaste 10–12 åren. Därefter vänder utvecklingen men fortfarande år 2020 kommer befolkningen i ”yrkesaktiv ålder” enligt SCB:s prognos att vara 45 000 större än i dag. Under förutsättning att arbetskraftsdeltagandet närmar sig de nivåer som rådde före krisen på 1990-talet, kommer den s.k. försörjningsbördan för de förvärvsarbetande att ligga på ungefär samma nivå som nu under de kommande 15 åren. Därefter stiger emellertid försörjningsbördan successivt och de stora problemen börjar komma under 2020-talet. Då går de stora årskullarna från 1960-talet i pension och ersätts på arbetsmarknaden av betydligt mindre årskullar. Den redan stora bristen på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning kommer att förvärras, såvida inte intresset för sådan utbildning ökar. Totalt sett får vi på lång sikt brist även på personer med teknisk utbildning och på lärare. Däremot blir det ett växande överskott på personer med humanistisk och konstnärlig utbildning och på personer med allmän utbildning, dvs. grundskola eller samhällsvetenskaplig eller naturvetenskaplig gymnasieutbildning.”

